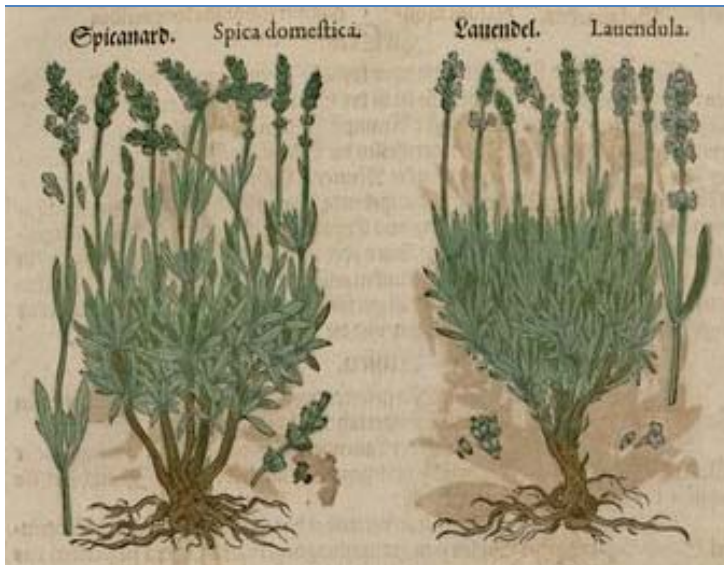

Matthiola; Kreutterbuch, 1586, Von gemeinem Spicanard, und Lavendel

(A) Von Gemeinem Spicanard, und Lavendel. Cap. VIII.

Namen und Geschlecht.

esz vermeinten Nardi find zwey Geschlecht. Das Mânne und Weible. Das Mânne wirt Spicanard genannt von wegen der geâherten Blumen. Das Weible, Lavendel, vielleicht darumb, dasz man sie im Bad zum Hauptzwagen unnd andern wolriechenden dingen gebraucht.

Gestalt.

Spicanard und Lavendel sind beyde Holtzechte Steudlen, in massen wie Stechaskraut oder Rosmarin, nicht viel über eine Spanne hoch, mit vierecketen kleinen, dünnen Stenglen, und unzehlich vielen, langlechten, schmalen, dicken, Ascherfarbgrünen Blâtlein. Tragen oben Braunblauwe Blûmlein wie ein âher. *Man findt auch Geschlecht Lavendulæ, mit breitem Blettern und weissen Blumen, welches in Niderlândischen Gärten vor etlich Jaren gemein gewesen. * Die Wurtzel ist gantz holtzecht, und fasecht. Der Samen Grawschwartz, darvon junge Stöcklen auffgehen, aber viel eher, so man Zweige abreiszt, und wider in Grund legt, im Frühling oder Herbst. Der Spicanard ist dem Lavendel in allen Stücken overlâgen, denn er ist hôher, dicker, breiter, weisser und am Geruch

Van gewone Spicanard en lavendel. Kapittel VIII. (*Lavandula latifolia*, *Lavandula angustifolia* Mill. subsp. *angustifolia*)

Namen en geslacht.

Van de vermeende Nardi zijn twee geslachten. Dat mannetje en wijfje. Dat mannetje wordt Spicanard genoemd vanwege de geaarde bloemen. Dat wijfje, lavendel, mogelijk daarom omdat men ze in bad tot hoofd dweilen en andere goed ruikende dingen gebruikt.

Gestalte.

Spicanard en lavendel zijn beide houtachtige struikjes, in mate zoals Stechaskruid of rozemarijn, niet veel over een zeventien cm hoog met vierkantige kleine dunne stengeltjes en ontelbaar veel langachtige, smalle, dikke, askleurige groene blaadjes. Dragen boven bruinblauwe bloempjes zoals een aar. *Men vindt ook geslacht van Lavendula met bredere bladeren en witte bloemen welke in Nederlandse hoven voor ettelijke jaren algemeen geweest. * De wortel is gans houtachtig en vezelig. De zaden grauwwart waarvan jonge stekken opgaan, echter veel eerder zo men twijgen aftrekt en weer in de grond legt in voorjaar of herfst. De Spicanard is de lavendel in allen stukken ver beter, dan het is l dikker, breder,

stercker. Dargegen ist Lavendel zahrter, milter und gebreuchlicher.

Zeit.

Im Lentzen werden diese Stauden widerumb grün, blühen im Brachmonat unnd Hewmonat, zu welcher zeit jhre holdselige wolriechende Blumen sollen gesamlet werden. (B ij) [36]

(C) Natur, Krafft, und Wirkung.

Spicanard und Lavendel sind warm und trucken (wiewol das Mânne etwas mehr) im andern Grad, einer subtilen Substantz. Geben dem frembden Nardo nicht viel zuvor.

In Leib.

Spicanard und Lavendel seynd zwey kôstliche Kreutter wider alle kalte Gebresten desz Hirns und der Sennader, als da ist der Schwindel, gantze und halbe Schlag, der fallend Siechtag, die Schlauffsucht, Krampff, Zittern, Contract und Lâhme. Sie erwermen den blôden kalten Magen, zertheylen die Winde. Treiben den Harn, der Weiber Zeit, das Bûrdle, unnd erwermen die Mutter. Offnen de verstopffte Leber und Miltz, benemen also die Geelsucht, und anhebende Wasserseuch, sonderlich so man Andorn, Zimmetrind, Fenchel, Spargen, und Eppichwurtzeln dazu mischet. Zu allen jetzgenannten Gebresten mag man Spicanard oder Lavendel Kraut unnd Blumen, in Wein oder Wasser siedend, und davon trincken etliche tage nacheinander. Gemelte Tugendt hat auch das gebrandte Wasser, ist gut für ohnmacht, da ein Mensch unredend liegt, drey oder vier Lôffel voll getruncken, und die Pulsadern damit bestrichen.

Aussen.

Spicanard oder Lavendel in Essig gesotten, und die Brûhe auff dem wûhtenden Zan gehalten, stilltet den Schmetzen, sonderlich, so Flüsse dazu schiessen.

Die Blumen von Spiacanard oder Lavendel in gebrandten Wein gelegt, dieser Wein in Mund genommen, bringt die verlegene Sprach widerumb. Ist auch gut, die lahmen, kalten Glieder damit gerieben.

Die Kreutter eusserlich ubergelegt, vertreibt das Hauptwehe, und den Schwindel. Seind auch gut in der Laugen zum Hauptzwagen gebraucht, denn sie stercken das (D) schwache Hirn sehr wol.

witter en aan reuk sterker. Daartegen is lavendel zachter, milder en gebruikelijker.

Tijd.

In lente worden deze heesters wederom groen, bloeien in juni en juli in welke tijd hun liefelijke goed ruikende bloemen zullen verzameld worden. (B ij) [36]

Natuur, kracht en werking.

Spicanard en lavendel zijn warm en droog (hoewel dat mannetje wat meer) in andere graad, een subtiële substantie. Geven de vreemde Nardus niet veel voor.

In lijf.

Spicanard en lavendel zijn twee kostelijke kruiden tegen alle koude gebreken der hersens en de spieren als daar is de duizeligheid, ganse en halve slag, de vallende ziekte, de slaapziekte, kramp, trillen, contract en verlamming. Ze verwarmen de zwakke koude maag, verdelen de wind. Drijven de plas, de wijven tijd, de nageboorte en verwarmen de baarmoeder. Openen de verstopte lever en milt, benemen also de geelzucht en aanheffende waterzucht vooral zo men andoorn, kaneelbast, venkel, asperges en Apium wortels daartoe mengt. Tot alle net genoemde gebreken mag men Spicanard of lavendel kruid en bloemen in wijn of water zieden en daarvan drinken ettelijke dagen na elkaar. Gemelde deugd heeft ook dat gebrande water, is goed voor onmacht daar een mens onbespraakt ligt, drie of vier lepels vol gedronken en de pilsaders daarmee bestreken.

Van buiten.

Spicanard of lavendel in azijn gekookt en de brij op de woedende tand gehouden stilt de smarten, vooral zo vlooden daartoe schieten.

De bloemen van Spiacanard of lavendel in gebrande wijn gelegd, deze wijn in mond genomen brengt de gestopte spraak wederom. Is ook goed de lamme, koude leden daarmee gewreven.

Die kruiden uiterlijk opgelegd verdrijft de hoofdpijn en de duizeligheid. Zijn ook goed in de logen tot hoofd dweilen gebruikt, dan ze versterken de zwakke hersens zeer goed.

Spicanard olie. Oleum de Spica.

Uit de frisse Spickbloemen distilleert men een

Spicanarden ôl. Oleum de Spica. Ausz den frischen Spickblumen distilliret man ein ôl, welchs ob dem gebrandten Wasser schwimmt, eines so gewaltigen Geruchs, der alle andere ubertrifft. Solchs ôl ist zu allen obgemeldten Gebresten nützlich. Spicanard und Lavendel heist Lateinisch Pseudonardus. Welsch Spico, Lavanda. Frantzôsisch Aspic, Lavande. Behmisch Spikanard domacy, Lawendula.	olie welke op het gebrande water zwemt, een zo geweldige reuk die alle andere overtreft. Zulke olie is tot alle opgemelde gebreken nuttig. Spicanard en lavendel heten Latijns Pseudonardus. Italiaans Spico, Lavanda. Frans Aspic en Lavande. Tsjechisch Spikanard domacy, Lawendula.
--	--

Zie verder: <http://volkoomenoudeherbariaenmedisch.nl> en : <http://www.volkoomen.nl/>